

KÖZÉPPONTBAN

Levenni magunkról a súlyos terhet

Matuska Márton: A vajdasági magyarságot folyton
bűntudattal gyötörték

Valószínűleg a héten tartja alakuló ülését a szerb-magyar történész vegyes bizottság magyar tagozata. A szóban forgó bizottság megalapításáról tavalyelőtt egyezett meg Boris Tadić és Sólyom László, a szerb és az akkori magyar államfő. A bizottság feladata feltárni az 1944-45-ben történt tömeges atrocitások részleteit. A téma kapcsán Matuska Márton publicista, a Délvidéki Mártírium 1944-45 Alapítvány kuratóriumának a tagja nyilatkozott lapunknak.

■ **Elkészült-e már a bizottság munkaterve, és szakmailag megfelelőnek tartja-e a bizottság összetételét?**

– A vegyes bizottság magyar tagozatához eddig senki sem fűzött megjegyzést. Talán annyit jegyeznek meg, hogy a SANU a szerb tagozat megalakulásakor nyomban a bizottsága tagjává fogadott magyarországi szerb személyt, a magyar azonban csupán ezt követően választott szerbiai magyar tagot, de akkor nyomban többet is: Mezei Zsuzsát, Fodor Istvánt és jómagamat. A magyar bizottság múlt heti ülésén véglegesítette munkaprogramját, erre hívták meg az alapítvány képviselőit, és a most behívott másik két bizottsági tagot. Megragadtuk az alkalmat és ismertettük a munkatervre vonatkozó javaslatunkat. Véleményem szerint a jelenlevők elfogadták javaslatunkat. A közös munkaterv szerintem majd csak ezután fog végleg kialakulni. A szerb bizottságnak van olyan tagja, aki merőben másként vélekedik mind az 1942-es, mind az 1944-45-ös razzjáról mint jómagam, s talán nem tévedek, ha azt mondom, hogy a teljes magyar bizottság. A tagok egyébként kétségtelenül szakemberek mindkét bizottságban.

■ **A bizottságot, illetve a második világháború idején területünkön elkövetett gaztettek részleteinek felderítését illetően közreműködnek-e egymással a szerbiai magyarságot képviselő különböző civil és politikai szervezetek, illetve a szerb nemzet érdekeit képviselő szervezetek?**

– A szerbiai magyarok véleményének átfogó megfogalmazására tavaly decemberben a Vajdasági Magyar Tudományos Társaság tisztújító közgyűlésén tettem javaslatot. Akkor felvettem, hogy minél hamarabb, legkésőbb februárban kellene tartani egy általános, délvidéki tanácskozást, amelyre meghívjuk szakembereinket, amatőr kutatóinkat, politikai pártjainkat, hagyományos egyházaink képviselőit és az érintett civil szervezeteket. A szakemberek említésekor a kezdeményező VMTT, a szabadkai MTT, az MTA vajdasági kihelyezett tagozata és a Vajdasági Tudományos és Művészeti Akadémia érintett tagjaira gondolok. Hasonló tanácskozást szerveztünk 2003 októberében, amikor még megholdogult Ribár Béla volt a VMTT elnöke. Annak a hozadéka lett a szerintem igen hasznos, Rémuralom a Délvidéken című tanulmánykötet.

■ **A bizottság kizárólag az 1944-45 évi atrocitások feltárásával foglalkozik majd?**

– A bizottság nem a már feltárt események újra feltárására, hanem azon események kutatására jött létre, amivel még nem foglalkozott sem Szerbia, sem a SANU, sem az MTA ilyen formában. A magyar bizottság ülésén elhangzott, hogy a magyarokra vonatkozó eseményeket, amelyek miatt minket terhel felelősség, már Horthy kivizsgálta. Az is elhangzott, hogy mi már lenyeltük saját keserű nyelvi valónkat, most nem rajtunk van a sor. Egészen nyilvánvaló, hogy 1942-ben nem a szerbek irtották magukat és a zsidókat. Az is nyilvánvaló, hogy 1944-ben és 1945-ben nem mi magyarok öltük halomra magunkat, s mondtuk ki, hogy nem tudunk többé együtt élni a csúrgói szerbekkel.

■ **Miért fontos a bizottság munkája? Elképzelhetőnek tartja, hogy a bizottság eredményes munkájának függvényében békésebbé válik majd a nemzetek közötti együttélés Szerbiában, illetve Vajdaságban?**

– Amikor a kilencvenes évek elején megalakult a délvidéki magyarok első politikai szervezete, a történelmi VMDK, első intézkedéseink egyikeként nyílt levéllel fordultunk az MTA-hoz, illetve a SANU-hoz, és kértük a szóban forgó kérdés kivizsgálását. Jó húsz évet vártunk erre. A kutatást egyszer el kell végezni, és Belgrádnak éppen úgy nyilatkoznia kell az ügyben, mint ahogyan azt Budapest már régen megtette a maga felelőssége tekintetében. A bizottság magyar tagozatának ülésén elhangzott, hogy a kutatás befejeztével a feltárt eseményekről megjelenik

Matuska Márton

David Cella

egy könyv magyar, szerb és angol nyelven. Erre lassan már hetven éve várunk. Mi, délvidéki magyarok és szerbek 1944 óta úgy élünk egymás mellett, ahogyan azt a Magyar Szó elődje, a Szabad Vajdaság egy 1945 januári számában megfogalmazta: A magyaroknak a többségi nemzet bizalmat előlegez, noha ezt a bizalmat majd utólag ki kell érdemelnie. Minket folyton bűntudattal gyötörtettek, a többségi nép pedig azt akarta velünk elhitetni, hogy minket főlsszabadít és érdemtelenységünk ellenére nagylelkűen maga mellé fogad. Végre itt az ideje, hogy levessük magunkról ezt a súlyos terhet. Békés együttélés csak a bűnök kölcsönös megbocsátása után lehetséges. De hogyan kérjen bocsánatot az, akit úgy neveltek, hogy neki nincs is vétke, hiszen velünk szemben még nagylelkűséget is tanúsított. A megbékélésnek azzal kell járnia, hogy attól kezdve egyik nemzet se vádolhassa a másikat, hanem közösen gyászoljuk minden nép ártatlan áldozatait, mártírjait, köztük sok-sok hőst, akiket eddig bűnösnek szűgyellnünk kellett.

■ **Sajtóértesülések szerint múlt héten Csúrgón a Racija 1942 u. Čurugu civil szervezet szervezésében először emlékeztek meg az 1942 január elején állítólag magyar katonák és rendőrök által kivégzett szerb és egyéb nemzetiségű polgárokról. Hogyan reagált ennek a megemlékezésnek a hírére?**

– Nem tudom, mikor emlékeztek meg először Csúrgón az 1942-es razzjáról. Nem hiszem, hogy ez az idén történt először. Tudtommal emlékműve is van már az első razzjának, amit soha, egyetlenegy magyar sem gyalázott még meg. Mi, úyvidéki magyarok többször is kértük már, hogy részt vehessünk az úyvidéki első razzia emlékműsorában. Meg-megújuló ajánlkozásunkat nem fogadták el a szervezők.

■ PESEVSZKI Evelyn